

Kroppsspråket var ingen genväg

Dagens Nyheter den 23 november 2017

Vårt kroppsspråk avslöjar en hel del om hur vi är. Den självsäkre står, går och sitter på ett annat sätt än den som är osäker och försiktig. Betyder detta att man kan bli mer självsäker och våga mer genom att förändra hur man sitter och står? Det är faktiskt budskapet i en av de mest sedda populärvetenskapliga föreläsningarna någonsin, psykologen Amy Cuddys TED-talk "Your body language may shape who you are".

Tillsammans med två medförfattare publicerade Cuddy 2010 en vetenskaplig artikel med budskapet att tekniken, så kallad power posing, faktiskt fungerar. Försökspersoner som i några minuter intagit kroppsställningar förknippade med makt och självförtroende fick förhöjda nivåer av testosteron och var mer benägna att ta risker.

Resultatet spreds i självhjälpsbranschen och Cuddy blev en flitigt anlita föreläsare. Snart började dock problemen hopa sig. Antalet försökspersoner i studien var litet. De uppmätta hormoneffekterna kunde ha orsakats av någon annan del i experimentet än just kroppsställningen. När andra forskare försökte replikera studien med fler deltagare, försvann de spektakulära resultaten. I september 2016 backade en av Cuddys medförfattare och meddelade offentligt att ytterligare studier om ämnet vore slöseri med tid och resurser.

Vad lär vi av detta? Efter turerna kring studien har den vetenskapliga diskussionen rört metodfrågor och hur forskare bör agera när de ser problem i andras forskning. Det finns dock också skäl att föra en bredare diskussion om forskningens villkor. Cuddys studie om power posing är långt ifrån den enda forskningsstudie som det rests rejäla frågetecken för nyligen.

I ett omtalat forskningssamarbete hjälptes ett stort antal forskare åt att upprepa 100 publicerade studier i psykologi. I över 60 procent av fallen gick resultaten inte att replikera. En misslyckad replikation betyder inte automatiskt att någon gjort fel eller fuskat.

Även i de fall då resultaten gick att replikera var emellertid effekterna i replikationsstudien ofta betydligt svagare än i originalstudien. Det blir allt tydligare att de resultat som publiceras i vetenskapliga tidskrifter är publicerade delvis just för att effekterna är stora och statistiskt signifikanta, en så kallad publiceringsbias. Kvar på forskarens dator finns analyser, experiment och överblivna resultat som inte gav några tydliga svar, och som aldrig skickades in till en tidskrift.

Just studien om power posing byggde på ett experiment med totalt 47 personer, varav 42 fick vara med i studien. Det är inget stort underlag. Forskare som hittar en anmärkningsvärd effekt i en sådan situation borde naturligtvis ställa sig frågan "Kan detta verkligen stämma?", sedan raskt göra ytterligare studier. I praktiken konkurrerar den frågan med en annan: "Var kan detta oväntade resultat publiceras?"

De flesta forskare styrs av nyfikenhet och har ärliga uppsåt med sin forskning. I likhet med de flesta påverkas dock forskare också av såväl ekonomiska som sociala incitament. Forskningsmedel, befordringar och social status tillfaller den som publicerar sig, helst ofta och i rätt tidskrifter. Följden

blir att diskussionen om de faktiska forskningsresultaten och huruvida de är användbara och korrekta, anmärkningsvärt ofta trängs undan av en helt annan diskussion: Den om vem som har publicerat var.

Problemet är naturligtvis inte att forskare strävar efter anslag, ära och berömmelse. Problemet blir det däremot om dessa drivkrafter tillåts dominera över forskarens nyfikenhet och noggrannhet. På den punkten finns vissa skäl att vara orolig. Trenden att försöka mäta forskningsproduktion genom att räkna böcker, tidskriftsartiklar, pressmeddelanden och medieklipp är en sådan. Tumregeln är som alltid att man får vad man betalar för. Om forskningsanslag fördelas ut på basis av antal publikationer, kan man räkna med att forskarna kommer att publicera för glatta livet. Men fler tidskriftsartiklar betyder inte nödvändigtvis att vi får fler eller bättre svar på viktiga samhällsfrågor.

En annan delvis problematisk trend är att lärosätena skaffar sig kommunikatörer och pressansvariga som ska marknadsföra det egna lärosätet och dess forskare. Om universiteten tidigare var en kunskapsbank dit journalister, beslutsfattare och intresserad allmänhet kunde vända sig vid behov, har de nu i större utsträckning blivit aktörer som strävar efter att nå ut och få genomslag. Det är tveksamt om forskningen vinner på denna förändring. Sett till målet att få stort genomslag i medierna, var Amy Cuddy synnerligen framgångsrik – och är det än i dag.

Som tur är finns också skäl att vara optimistisk. Nu pågår mängder av replikeringsförsök runt om i världen. Fler resultat inom många andra ämnen än psykologi kommer att falla. En våg av självkritik och metodförbättring sköljer över de flesta discipliner. Forskningspolitiken är långt ifrån idealisk, men forskningen har kanske aldrig mått bättre. Forskares nyfikenhet räcker långt.

Andreas Bergh